

Szemes Péter

A szeretet apológiája

(A pápa darabja a Hevesi Színház Házi színpadán)

A mindenkori rendezőtől különös mértékű kreativitást követel Karol Wojtyła Az ékszerész boltja című drámájának színjátékos megvalósítása. Ennek oka egyfelől abban rejlik, hogy az egykor kiváló hermeneuta irodalomtörténész, a későbbi nagy formátumú pápa szerzőmivolta, a szöveg szakrális nyelvi elemei (alapvetően Krisztof megnyilvánulásaiban) eleve meghatároznak mindenféle interpretációt, másrészt, mivel a textus szinte teljesen nélkülözi a teátrális utalásokat, a színjáték megfelelő jelrendszereit a színpadra-állítónak kell kidolgoznia. Sárdi Dóra rendező értelmezése a verbális elemeket tette dominánssá, a látvány-szegmensek részint a szakrális olvasatot erősítették (a központi díszletelem kereszt-alakja, a kék-fehér-arany színhármás alkalmazása), másrészt az atmoszféra megteremtését szolgálták (a hinta és a felfüggesztett madarak a Csehov-rendezések közkhelyeivé váltak), többnyire azonban funkciótlannak bizonyultak (próbababák, tuják).

A színjáték Krisztof, a keleti mesék varázslóját idéző öltözetű ékszerész – a voltaképpen narrátor - monológjával indul a gyűrű, mint szeretet-szimbólum emberi viszonyokat leképező jellegéről. Kicsit erőltetett módon szövege egy részét aranyozott gyűrűn (tornaszerepen) függve mondja el. „Gyakorlatának” elemei alapvetően a kereszt-formára épülnek, mintegy utalva saját különös – ég és föld közötti – létmódjára, ez a későbbiekben (a szereplők dialógusainak azon szöveghelyeiben, ahol megidézik az ékszerész alakját, szerepét) egyfelől a közvetítőmivoltban artikulálódik (ember és sors, illetve a párok tagjai között), másrészt bizonyos mértékben mégis a transzcendenciához kötődik (ezért nem tudja például Teréz saját döntéséből eladni jegygyűrűjét). Bevezetőjében Krisztof vázolja a színjáték alaphelyzetét is – két ember, István és Teréz esetét mondja el, akiket akkor ismert meg, mikor elmentek hozzá gyűrűt készíttetni (az ékszerész fiatal kora ennek reális lehetőségét nyilvánvalóan kizárja, erősítve a történet fiktív jellegét).

A férfi és felesége a voltaképpen színpadot képező plexi kereszt (a színjáték négy szereplője a szakrális jelkép sarkainál lévő kalitkákban /kirakatokban/ ülnek, innen kapcsolódnak be a cselekménybe) két oldalsó ágán helyezkednek el, István láthatóan elmerülve az újságolvasásban. Teréz beszélgetést kezdeményez – egy régi kirándulás emlékét idézve (melyen közelebb kerültek egymáshoz), most azt panaszolja, hogy férje nem figyel már rá. Istvánt csak a telefon csörgése zökkenti ki tevékenységéből,

rövid tárgyalás után közli a kétségbeesett asszonnnyal, hogy el kell utaznia. A telefonálás aktusát - miként a házaspár lakásában (ami nincs díszletként megjelenítve) zajló cselekvések nagy részét -, a kereszt hosszabb szárában levő megfelelő tárgyak (telefon, autó, fényképek) fölé állva, mimetikusan jeleníti meg az Istvánt játszó színész (illetve éppen az adott cselekvést végzi, vagy szövegében az adott tárgyra utal). Mielőtt a férfi távozik (a kalitkájába ül), néhány pillanatig merően nézik egymást feleségével. A magányos Teréz sorsának, az egykor annyira szeretett társhoz való viszonyának megváltozásán töpreng (Istvánnak jellemző módon éppen házassági évfordulójuk napján kellett elutaznia), mikor csengetnek. Idegen, jól öltözött férfi lép be és beszélgetésbe elegyedik az asszonnnyal. Mindketten nyilvánvaló zavarban vannak, de egy idő után ez oldódik és a nő és a jövevény már csak egymásra tudnak figyelni (kettejük összenézése fordított jelentést kap, mint a férjjel való, ennek oka a fiatalember érdeklődése). Kezdetben a családi relációkról beszélgetnek, melyekben Teréz és Ádám is magányosnak érzi ma-

„Teréz(**Mester Edit**) beszélgetést kezdeményez – egy régi kirándulás emlékét idézve (melyen közelebb kerültek egymáshoz), most azt panaszolja, hogy férje (**Zalányi Gyula**) nem figyel már rá. “

gát. A megfelelő társ, az „igazi” utáni vágy vezette az asszonyt és a férfit is egész eddigi életében. Nem véletlen tehát, hogy mindkettejük emlékezése a párválasztást idézi – Teréz a cipőbolt, Ádámé az ékszerész kirakata előtt. A közös témát követően a két szereplő szövege összekapcsolódik, majd fizikai kontaktus is létesül kettejük között (előbb megfogják egymás kezét, majd csókolóznak) – megszületik az új szerelem. Kezdetben a férfi, később a nő idézi fel az ékszerész boltját, Teréz szövege közben (arról beszél, miként próbálta meg egy alkalommal eladni jeggyűrűjét) Kristóf maga mondja saját, a történet megfelelő helyén akkor elmondott szavait, újra emlékeztetve az arany karikák jelentőségére.

Az ékszerész következő narratív megnyilvánulásában a szerelem érzésének határaitól, valamint a közben eltelt történekekről beszél, rendkívül veretes, a példabeszédek stílusát idéző nyelven. István újra utazni készül, mivel kitüntetéset fog kapni, így a készülődéssel van elfoglalva. Miután ismét nem figyel feleségére, Teréz bejelenti, hogy el kívánja adni gyűrűjét. A férfi ekkor ismeri fel a valós helyzetet, hogy a köztük levő egykori meghitt viszony már mindörökre a múlté, mindketten egyedül maradtak kapcsolatukban. Próbálja menteni a menthetőt, s miként

előbb Teréz, most ő emlegeti fel a régi kirándulás élményét. Az asszony azonban hajthatatlan, megosztja az elszakadás egy korábbi lehetőségének történetét – elmehegett volna egy autós férfivel – és az Ádámmal kialakult viszony tényét férjével, akit mindezek ellenére változatlanul szeret. Mivel István elfordul tőle, Teréz magára hagyja emberét. Az egyedül maradt férfi nem érti felesége döntését, hiszen ő a maga módján nagyon szereti (az asszony pedig nem tud élni szeretet nélkül). Mikor István végképp elbizonytalanodik, Kristóf szólal meg – a két világtalan lámpásról beszél, melyek közül az egyik a másiknak nem adott olajat (István és Teréz), eljön azonban, aki elhozza a fényt (az adott viszonyrendszerben Ádám). Az ékszerész szavai, melyeket István nyilvánvalóan nem hall(hat)ott, Kristóf alakjának és a gyűrűvásárlás aktusának felidézésére készítetik a férfit, s rájön, ő volt az, aki hagyta kihunyni kapcsolatukat. Hirtelen kopognak, Ádám áll az ajtóban és Terézt keresi. István beengedi, helyet kínál és a két addig idegen ember között rendkívül mély, őszinte diskurzus alakul ki. Mindketten a szerelmi viszonyok problémájáról beszélnek, mely saját életük egy-egy élményében válik/vált nyilvánvalóvá – István leánya közelgő házasságáról (ugyanazt az utat járja-e be, mint ő és

„Az ékszerész boltja ugyancsak éppen viszonylagos cselekménynélkülisége miatt jelent nehéz feladatot a színre állító számára. Ezzel a feladattal pedig – úgy vélem – nem szabadott volna megbízni fiatal, még pályája kezdeti stádiumában levő rendezőt...”
Ádám (Kricsár Kamill), **Teréz** (Mester Edit), **Kristóf** (Hertelendy Attila), **István** (Zalányi Gyula)

felesége), Ádám pedig a fronton elesett apjáról, akinek képét féltő szeretettel anyja megőrizte és felépítette benne. A dialógus végeredményben azonban mégis Terézre és a két férfi hozzá való relációjára fut ki, Istvánnak be kell látnia, hogy nem állhat felesége boldogságának útjába, ha igazán szereti az asszonyt, le kell mondania róla. Ennek megfelelően bocsánatot kér az időközben megérkező nőtől (akinek nem sikerült eladnia gyűrűjét, mert az ékszerész boltja zárva volt) és maga is lehúzza ujjáról a házastársi összetartozás szimbólumát, hogy ketten, együtt vigyék majd el Kristófhoz azokat. Teréz (akárcsak a két férfi) fél az eljövendőtől, viszont bízik benne, hogy az újjászületés fájdalma vezet el a boldogsághoz. Ádám kezét fogva távoznak, így István egyedül marad. A színjáték zárlatában az ékszerész mondja ki a végső szentenciát: csak a szeretet örök, senki sem menekülhet el előle és sorsa elől, amibe az érzés be van ágyazva.

A Házi színpad idei műsorterve úgy tűnik alapvetően a gondolati darabok bemutatására épült – jelen szezonban ilyen volt a Hárman a padon (melyet Tucsni András rendezett) és az Ecsedi Erzsébet által előadott Én, Shirley című monodráma is. Az ékszerész boltja ugyancsak éppen viszonylagos cselekménynélkülisége miatt jelent nehéz feladatot a színtre állító számára. Ezzel a fel-

adattal pedig – úgy vélem – nem szabadott volna megbízni fiatal, még pályája kezdeti stádiumában levő rendezőt, ebben rejlett az előadás alapvető problémája, nem pedig, hogy Sárdi Dóra az ábrázolt éleetsituáció megélt-sége hiányában interpretációs nehézségekkel küzdött volna (amint más kritikussai szemére vetették). A még kiforratlan stílus nyomai (a színpadképben nyilvánvalóvá váló jelzett rendezői közhelyek) jelentették az egyetlen egyenlenséget a színjáték szövetén, ezeket azonban, hiszem, amint lesz lehetősége cselekményes darabot rendezni (adott esetben nagyszínpadon), meghaladja majd a fiatal rendező.

A dráma színjátékos megvalósításában mindenképp elismerés illeti Laczó Henriette díszleteit és jelmezeit, valamint természetesen a drámai alakokat megjelenítő színészeket. Mester Edit (Teréz) és Zalányi Gyula (István) hitelesen formálták meg a házaspár tagjait, Ádám szerepében Kricsár Kamill színészi eszköztárának új elemeit hozta játékba, Hertelendy Attila pedig ékszerészként értőn tolmácsolta a mély gondolatiságú, szimbolikus tartalmú szövegeket. Teljesítményükkel mindannyian hozzájárultak az értékes előadás létrejöttéhez, mely remélhetőleg találkozott a klérus képviselőinek ízlésével is.

Filep Sándor
Cyrano
2003